

9.6.2026

Selvitys kantelujen käsittelyn tehostamiseksi

Valtiovarainministeriö on tänään asettanut työryhmän, jonka tehtävänä on laatia selvitys ja ehdotukset kantelujen käsittelyn tehostamiseksi sekä arvioimaan sääntelyyn tarvittavat muutokset ehdotuksien toteuttamiseksi.

Toimikausi 9.6.-31.12.2026

Tausta Vuosien 2027–2030 julkisen talouden suunnitelmassa päätettiin, että virastonselvi-tyksessä tehtyjen ehdotusten valmistelua/jatkoselvittämistä jatketaan siten, että pitkälle valmistellut ehdotukset ovat seuraavan hallituksen käytössä sen aloitta-essa toimintansa. Virastonselviyksessä tunnistettujen rakenteellisten kehittämiseh-dotusten yhteenlaskettu säästöpotentiaali on arviolta noin 100 milj. euroa. Talous-poliittinen ministeriövaliokunta linjasi kokouksessaan 12.5.2026 virastonselviyksen (VM125:00/2025) jatkoselvitettävistä toimenpiteistä.

Yhtenä jatkoselvitettävänä toimenpiteenä ministeriövaliokunta linjasi toimenpiteen kantelujen käsittelyn tehostamisesta. Kantelujen käsittelyn tehostamiseen pyritään seuraavilla tarkemmin selvitettävillä keinoilla: 1) substanssilakien mukaisten kan-telu- ja valvonta-asioiden käsittelyn keskittämisen esimerkiksi eduskunnan oi-keusasiamiehen kanslialle, 2) kantelun käsittelykynnyksen nostaminen nykytilaan nähden, 3) kantelujen käsittelystä perittävät maksut (eräiden asiaryhmien mahdol-lisesti jäädessä ulkopuolelle), 4) muistutusmenettelyn laajentaminen siten, että val-vontaviranomainen voisi siirtää vireille tulleen kantelun valvonnan kohteena ole-valle viranomaiselle kanteluna käsiteltäväksi. Lisäksi on ehdotettu tekoälyn käyt-töönoton selvittämistä kantelujen käsittelyssä. Tarkempi kuvaus työryhmän tehtä-vistä on jäljempänä. Selvityksellä on rajapinta virastonselviyksen jatkoselvitettä-vään selvityskohteeseen: 9) lupa- ja valvontatehtävien kokoaminen.

Säästöpotentiaaliksi kantelujen käsittelyn tehostamisessa on arvioitu olevan noin 3,5–7 miljoonaa euroa, jos kantelujen käsittelyä tehostavalla sääntelyn uudistami-sella onnistuttaisiin vähentämään vireille tulevien kantelujen määrää noin 50 %:lla. Arvioinnissa on huomioitava, että tässä esitetty arvio koskee pelkästään Lupa- ja valvontaviraston käsittelemiä substanssilakien mukaisia kanteluasioita, joten saa-vutettava säästö olisi merkittävästikin suurempi, jos kantelujen käsittelyä voidaan tehostaa koko valtionhallinnossa.

Nykytila

Alustavan ehdotuksen laatimiseksi talouspoliittiselle ministerityöryhmälle on pyydetty aluehallintovirastoja ja Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastolta tietoja kantelujen määrästä ja kustannuksista sekä näkemyksiä kanteluasioiden käsittelyn kehittämiseksi. Vuonna 2024 Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston käsiteltäväksi tuli yhteensä 1 188 sosiaali- ja terveydenhuollon kanteluasiata ja virasto ratkaisi 502 kanteluasiata. Aluehallintovirastojen käsiteltäväksi saapui vuonna 2024 yhteensä 5 263 kanteluasiata ja virastot ratkaisivat 6 186 kanteluasiata. Kantelujen määrät ovat kasvaneet merkittävästi viime vuosina, vuonna 2021 kanteluita tuli vireille aluehallintovirastoissa 3 722.

Aluehallintovirastoille aiheutuvat kustannuksen kantelujen käsittelystä ovat olleet vuosina 2021, 2023 ja 2024 hieman yli 7 miljoonaa euroa. Vuonna 2022 kustannukset ovat olleet hieman yli 6 miljoonaa euroa. Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto Valvira ei voinut toimittaa kustannustietoja, mutta niiden voidaan perustellusti arvioida olevan suuremmat kuin aluehallintovirastojen kustannukset kantelua kohti, johtuen Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston palkkausjärjestelmästä, periaatteelliselta ja vaikutukseltaan vaativimmista kanteluasioista sekä Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastosta annetun lain (669/2008) 5 §:ssä tarkoitettujen asiantuntijoiden käyttämisestä.

Substanssilakeihin katsotaan lukeutuvan muun muassa sosiaali- ja terveysministeriön toimialalta laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja velvollisuuksista ja laki potilaan asemasta ja oikeuksista, opetus- ja kulttuuriministeriön toimialalta perusopetuslaki, lukiolaki, laki ammatillisesta koulutuksesta, maa- ja metsätalousministeriön toimialalta eläinlääkintähuoltolaki, laki eläinlääkäriammattin harjoittamisesta, elintarvikelaki sekä valtiovarainministeriön toimialalta kuntalaki ja laki hyvinvointialueista, joista kaksi viimeiseksi mainittua on oikeudelliselta luonteeltaan yleislakeja. Substanssilakeihin liittyvä valvonta puolestaan perustuu pääosin edellä todettuun sääntelyyn, mikäli laeissa on säädetty valvontaviranomaiselle toimivalta oma-aloitteisesti tutkia valvonnan kohteen toiminnan lainmukaisuutta ja yleensä myös suorittaa tarkastuksia valvonnan kohteen tiloissa (esim. perusopetuslaki 41 a §). Tässä esimerkinomaisesti kuvattua luetteloa substanssilaeista ei ole tarkoitettu tyhjentäväksi.

Tavoitteet ja tehtävät

Työryhmän tavoitteena on laatia selvitys, jossa ehdotetaan tarkempia keinoja kantelujen käsittelyn tehostamiseksi kustannustehokkaalla ja tarkoituksenmukaisella tavalla, perus- ja ihmisoikeudet turvaten. Selvityksessä on arvioitava tarkemmin esiselvityksessä ehdotetut vaihtoehdot ja arvioitava kunkin vaihtoehdon osalta säännöksiin tehtävät muutokset. Työryhmä voi selvittää oma-aloitteisesti myös muita keinoja tehostaa kantelujen käsittelyä ja tehdä näitä koskevia ehdotuksia kattaen myös ehdotukset säännöksiin tehtäviksi muutoksiksi.

Selvityksen ulkopuolelle jää valtion virastojen velvollisuus virka-astevalvonnan perusteella käsitellä virkamiehensä toimintaa koskevia kanteluja ja samoin kuin perustuslain 68 §:n 1 momentissa ministeriöille säädetty velvollisuus vastata toimialallaan hallinnon asianmukaisesta toiminnasta, lukuun ottamatta näiden kantelujen käsittelystä mahdollisesti perittäviä maksuja. Työryhmä voi laatia kantelun käsittelyn tehostamista koskevia ehdotuksia myös näiden osalta.

Työryhmän tehtävänä on selvittää:

- 1) millaisia muutoksia substanssilakien mukaisten kantelu- ja valvonta-asioiden keskittäminen esimerkiksi eduskunnan oikeusasiamiehen kansialle edellyttää ja millaisia muutoksia tämä edellyttäisi substanssilakeihin sekä millaisia vaikutuksia voi olla substanssilakien mukaisten kantelu- ja valvonta-asioiden keskittämisellä esimerkiksi eduskunnan oikeusasiamiehen kansliaan suhteessa ministeriöiden ohjaustehtäviin ja -vastuisiin sekä muita mahdollisia vaikutuksia;
- 2) millaisilla säännösmuutoksilla voitaisiin korottaa kantelujen käsittelykynnystä tai vireilletulokynnystä suhteessa nykytilaan nähden (nykytilassa hallintolain 8 a luvun 53 a §:n 1 momentin edellytyksenä lainvastainen menettely tai velvollisuuden täyttämättä jättäminen, mutta hallintolaki ei esimerkiksi edellytä kantelijan osoittavan edellytysten täyttymistä ja näin ollen pelkkä väite voi riittää selvityksen pyytämiseksi valvonnan kohteelta);
- 3) millaisia muutoksia kantelujen käsittelyn maksullisuus edellyttäisi säädöksiin (vaihtoehtoina etukäteismaksu, jälkikäteismaksu ja yleinen käsittelymaksu taikka jokin muu vaihtoehtoinen maksu) sekä tulisiko kanteluratkaisun tai päätöksen lopputuloksella olla vaikutuksia maksullisuuteen ja onko perusteita vapauttaa eräät substanssilakeihin liittyvät asiaryhmät maksusta (esimerkiksi rajoitetut tai harkinnanvaraiset maksuvapautukset) ja kuinka tähän asiaryhmään liittyvien kantelujen käsittelyä voitaisiin muutoin tehostaa perus- ja ihmisoikeudet turvaten siten, että samalla aiheettomien kantelujen määrää pystytään vähentämään näissä maksusta vapautetuissa asiaryhmissä;
- 4) millaisia muutoksia voimassa olevaan sääntelyyn tulisi tehdä, jotta sosiaali- ja terveydenhuollossa tarkoitettu muistutusmenettelyä (laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista 23 § ja laki potilaan asemasta ja oikeuksista 10 §) voitaisiin laajentaa koskemaan valtionhallintoa, kuntia ja hyvinvointialueita sekä millaisia muutoksia voimassa olevaan sääntelyyn tulisi tehdä, jotta valvontaviranomainen voisi siirtää vireille tulleen kantelun valvonnan kohteena olevalle viranomaiselle kanteluna käsiteltäväksi; ja
- 5) arvioida ehdotettujen muutoksien taloudelliset hyödyt ja kustannukset sekä toimeenpanoaikataulu sekä mahdolliset vaikutukset perus- ja ihmisoikeuksiin sekä muihin oikeuksiin.

Koska oikeusministeriö on valmistelemassa tekoälyä päätöksenteossa koskevaa esiselvitystä, ei tässä vaiheessa pidetä tarkoituksenmukaisena ryhtyä selvittämään enemmälti tekoälyn mahdollista hyödyntämistä kantelujen käsittelyssä ja automaattista päätöksentekoa kanteluratkaisuissa ja -päätöksissä. Työryhmä voi arvioida yleisiä oikeudellisia periaatteita ja määrittelyjä tekoälyn hyödyntämisessä kanteluasioiden käsittelyssä ja päätöksien laatimisessa.

Lisäksi työryhmän tehtävänä on laatia tiivis nykytilankuvaus kantelujen käsittelystä viranomais toimintana: mitkä viranomaiset kanteluja käsittelevät, mitkä ovat käsiteltyjen kantelujen määrät, käsittelyajat ja käsittelyn kustannusarviot vuositasona sekä mitä kehityskulkuja toimintaan on liittynyt viime vuosina.

Edellä kuvattujen selvitysten ja arviointien perusteella selvitystyöryhmän tulee laatia jatkotoimenpide-ehdotukset kantelujen käsittelyn tehostamiseksi.

Selvitystyö ja siihen liittyvät johtopäätökset sekä jatkotoimenpide-ehdotukset tulee olla käytettävissä ja esiteltävissä 31.12.2026 mennessä. Selvitystyökokonaisuudesta laaditaan julkinen loppuraportti. Raportin tulee sisältää selvitystyön ehdotusten toteuttamisen karkean tason tiekartta tuleville vuosille.

Toteutus

Selvitystyön vastuullisena toteuttajana on valtiovarainministeriö. Ministeriöt tuottavat selvityksiä työryhmän käyttöön toimialansa lainsäädännön mukaisista kantelu- ja valvontatehtävistä ja niiden organisoinnista nykytilassa sekä ehdotukset toimialansa lainsäädännön tehtävien osalta kantelun käsittelyn tehostamiseksi ja ehdotuksien edellyttämät muutoksuvaukset sääntelyyn.

Selvitystyön toteuttamisesta vastaa työryhmän puheenjohtaja ja nimetyt työryhmän jäsenet. Työryhmän tehtävänä on huolehtia hankkeen tavoitteiden ja tehtävien edellyttämästä selvitys- ja valmistelutyöstä. Työryhmä vastaa työsuunnitelman laatimisesta, tarvittavan tiedon kokoamisesta ja analysoinnista, selvitystyön aikana toteutettavasta tiedon keruusta, viestinnästä sekä loppuraportin laatimisesta.

Selvityskokonaisuudessa käytetään hyväksi kirjallisia aineistoja, muun muassa aiemmin tuotettuja aineistoja ja selvityskokonaisuuksia. Selvityskokonaisuudessa hyödynnetään Esiselvitystä etukäteismaksusta tuomioistuimissa (oikeusministeriön julkaisuja 2025:2). Lisäksi voidaan hyödyntää virkatyönä erikseen toteuttavaa esiselvitystä aiheettomista valituksista hallintolainkäytön näkökulmasta.

Selvitystyössä voidaan hyödyntää muita asiantuntijoita.

Organisointi

Puheenjohtaja

Lainsäädäntöjohtaja Jouko Narikka, valtiovarainministeriö

Varapuheenjohtaja

Johtaja Jaska Siikavirta, sosiaali- ja terveysministeriö

Jäsenet

Lainsäädäntöneuvos Liisa Leppävirta, oikeusministeriö

Hallintolakimies Tiina Mantere, sisäministeriö

Hallitussihteeri Joonas Lapinlampi, puolustusministeriö

Hallitusneuvos Anne Juutilainen, valtiovarainministeriö

Hallitusneuvos Ville Koponen, valtiovarainministeriö

Hallitusneuvos Kirsi Ruuhonen, valtiovarainministeriö

Hallitusneuvos Toni Tuomainen, valtiovarainministeriö

Hallitusneuvos Anne-Marie Brisson, opetus- ja kulttuuriministeriö

Lainsäädäntöneuvos Johanna Wallius, maa- ja metsätalousministeriö

Lainsäädäntöjohtaja Kimmo Kiiski, liikenne- ja viestintäministeriö

Lainsäädäntöjohtaja Katariina Haavanlammi, ympäristöministeriö

Yksikön päällikkö, johtaja Marja-Lea Hallikainen, Lupa- ja valvontavirasto

Pysyvä asiantuntija

Kansliapäällikkö Tuula Majuri, oikeuskanslerinvirasto

Sihteeristö

Erityisasiantuntija Salla Rausmaa, valtiovarainministeriö

Tekninen sihteeri

Hankeassistentti Minna Koivisto, valtiovarainministeriö

Selvityshankkeella ei ole ohjausryhmää.

Viestintä

Työryhmä viestii selvitys- ja arviointityön etenemisestä valtioneuvoston intra Kam-puksessa.

Selvityksestä laaditaan raportti.

Kustannukset ja rahoitus

Selvitys- ja arviointityö tehdään virkatyönä, eikä erillisiä korvauksia makseta. Työryhmä voi hankkia työnsä tueksi palveluhankintoina esimerkiksi erillisselvityksiä, joiden kustannukset maksetaan momentilta 28.01.01.

Lisätiedot

Lisätietoja asettamispäätöksestä antaa finanssineuvos Mikko Saarinen.

Valtiosihteeri kansliapäällikkönä

Juha Majanen

Finanssineuvos

Mikko Saarinen

Jakelu

Ministeriöt
Oikeusasiamiehenkanslia
Oikeuskanslerinvirasto
Lupa- ja valvontavirasto
Työryhmän jäsenet

VN/17238/2026-VM-15

Seuraavat henkilöt ovat allekirjoittaneet tämän asiakirjan sähköisesti /

Följande personer har undertecknat denna handling elektroniskt /

This document has been signed electronically by the following persons: